

LA FESTA MAJOR GRAN DE RIBES

EN LES DARRERIES DEL SEGLE PASSAT

El fet de trobar-se envoltat el poble de Ribes per tres poblacions que, com Sitges, Vilanova i Vilafranca juguen un paper tan destacat en la celebració de les festes majors de Catalunya, ha restat importància i fama a les festes majors del nostre poble, tant de la «gran» com de la «petita», que amb pregon entusiasme i bona fe organitzen des de segles reculats, selectes grups de patriotes ribetans.

Si la festa major de Sitges comptava amb la originalitat de la seva dramàtica «Moixiganga» i amb aquell insuperable Castell de focs artificials a «La Punta», quins dolls policromats de foc s'enmirallaven, mig foc i mig aigua, damunt l'ample llit del mar; i si la de Vilanova, que llavors es celebrava per Sant Antoni del porquet, es distingia pel devessall de balls populars, (l'any 1860 en van sortir disset); i la festa de Sant Fèlix de Vilafranca es caracteritzava per:

música, cants, campanades;
coets, atxes, morterades;

timbals, gralles, foc i fum;
bombardes i esclats de llum;

i el millor de lo millor,
veure entrar la processó.

La festa major de Ribes, tenia a darrers del passat segle, l'incentiu de tres amors: amor al seu Sant Patró; amor al poble que ens havia vist néixer i amor als seus bondadosos íncoles; a més a més, sentia un viu desig de superació, que ja s'ha anat aconseguint: compareu un programa d'aquell temps amb aquest que esteu llegint, i us en convencereu tot seguit.

Llavors no posseïem ni drac, ni gegants, ni nans, ni camp d'esports, ni es podien celebrar sessions cinematogràfiques perquè el cine encara no havia nascut, ni competicions i curses d'auto o de motos, perquè encara es desconeixien, ni es ballaven sardanes, que no es decidien a abandonar les terres empordaneses...

Però, si en aquell temps no teníem tot això, que ara tenim, comptàvem, en canvi, amb quelcom de que ara estem mancats: l'anomenat **Teatre de Plaça**, on es representaven en plena plaça o carrer, aquells típics **Balls o Danses dramàtiques** que tant s'adeien amb la psicologia de les multituds d'aleshores. Jo havia vist representar a Ribes enmig d'un públic enfervorit o embaducat, els **Balls dramàtics: Joan de Serrallonga, Els Voluntaris, La vidua Judith, Santa Margarida, el Ball de les Criades, el d'els Mal Casats, el d'en Marcós Vicente...** i també havia vist plorar o riure a pler als embadalits espectadors, d'acord amb les escenes representades.

Aquestes **Danses** no sempre sortien perfectes i ni tan sols acceptables: alguna vegada perquè els actors, gent rústega i analfabeta amb molta freqüència, ni tan sols coneixia el significat de certes paraules o expressions, que pronunciava amb una enfadosa cantarella i sense la mimica apropiada. Recordo que el Ball que m'havia agradat menys, fou el de **Les Criades**, tant per l'argument, com pels fadrins i fadrines actuant que no aconseguiren en cap moment dissimular la manca de valor literari de l'obra, que no era altra cosa que una sèrie de diàlegs entre unes serventes i llurs amos; ells eren representats sota un aspecte ridícul i poc seriós i elles més aviat eren llestes. Era el ball més

baix de to i de llenguatge més vulgar que havia vist representar a Ribes en aquells darrers anys del segle passat. I... del Ball d'El Mal Casats us hauria de dir una cosa semblant. Tots dos eren vuitcentistes, temps de gran decadència literària a Catalunya; obres, les dues, d'autors humils, sense estudis ni preparació.

En canvi, el **Ball dramàtic** que m'havia agradat més, fou l'anomenat **Marcos Vicente**, protagonitzat per un fadri de Les Torres, molt eixerit, ajudat per un escollit elenc triat per ell mateix; hi ha que dir, no obstant, que l'obra era de les que es presten a fer lluir els actors: figurava un episodi de pirateria, del qual era protagonista un cavaller valencià, anomenat **Marcos Vicente** que fou prè per pirates i venut com a esclau en terres de Moreria. Arribà a assolir un alt càrrec, i es trobà tan bé amb els costums musulmans, que ell s'erigí en capítol de pirates i enviava galeres mar enllà a fer malifetes. Un dia s'escaigué que entre el botí capturat hi havia unes filles seves. En reconèixer-les, va retractar-se i abandonà la vida sarraïna per tornar al continent, al costat de la seva muller i dels seus fills, on es va retreure de la vida que fins aleshores havia portat.

L'actuació dels personatges entendria a l'auditori, que al mateix temps no parava de lloar els vestits tant llampants, que tots ells portaven.

A més del protagonista, prenien part en aquest Ball, el pirata, el capità, la seva esposa, la muller i dues filles del renegat Marcos, el comte Ximeno València, un seu fill, dos inquisidors i tota una colla de moros i de soldats, a més del diable graciós, el qual tancava la funció amb un parlament grotesc que feia riure molt a la gent.

A part d'aquests Balls o Danses dramàtiques, a la Ribes d'aquell temps també s'hi representaven Balls de tipus arcaic, com és ara, els de **diables**, **moixiganga**, **cercolets**, **gitanes**, **pastorets** i **bastons**. Aquest darrer és el que es ballava amb més constància i gairebé tots els anys en sortien dues colles: dels de **cercolets**, **pastorets** i de les gitanes, ens quedàvem sense, molts anys; i dels de la **moixiganga** i **diables**, si algun any el representaven era atiat per colles de Sitges o de Vilafranca.

Quan jo era petit, havia desitjat conèixer l'origen i significat del **Ball de**

bastons, i sempre fou endebades; però un dia, ja més grandet, vaig llegir en una publicació, un treball signat per Joan Amades, nostre folklorista màxim, que ho explicava així, poc més o menys; entre els balls arcaics, el més conegut universalment, és el de bastons. A Catalunya se'n coneixen més de cent versions.

Sembla que es tracta de la supervivència d'una cerimònia ritual agrícola, i que els bastons d'avui eren, primitivament, els garrots emprats per a remoure la terra abans de la descoberta de l'aixada, de la fanga i més tard de l'arada. En temps hel·lènics, les eines de treballar la terra foren mudades per espases o d'altres armes i la dansa ritual prengué aspecte pírric i guerrer. La indumentària típica dels ballaires conserva encara molt deix del vestit propi dels camperols grecs i no pas dels guerrers o soldats d'aquells temps.

No en tots els balls de bastons hom pica a terra; precisament són en gran nombre, aquells en què hom no copeja el sòl. Sembla que hi ha versions d'aquest ball que poden recordar antigues pràctiques de caràcter màgic. Poden tenir aquest aspecte les versions del Nord d'Escòcia, que es considera que són les més ben conservades i les que poden recordar més el sentit originari. Generalment aquest ball sol constar de vuit ballaires, un dels quals duu una bandera i fa de cap de la dansa. La senyera sol ostentar la imatge d'un sant; a Escòcia, la de sant Jordi. El banderer recorda l'antic bruixot, màgic o metge d'avui, que combat contra els set esperits de la malaltia, figurats pels seus companys, i tracta d'extingir el mal amb llur venciment. Sistemes màgics per l'estil, estan encara en ús entre pobles de cultura retardada, per a guarir diversos mals; sobretot la tarantula hom la guareix amb balls de bastons o d'espases.

Hom creu, que els cascavells, campanetes i altres elements sonors i sorollosos que adornen els vestits dels dansaires, igualment que les cintes i d'altres penja-roles de colorines que llueixen els ballaires de danses representatives que van vestits de manera especial per al ball, tenen caràcter d'amulet; per tant en termes generals, hom pot suposar que els balls representatius de cascavells o de bastons reconeixen origen màgic o religiós de cultes molt reculats i de concepcions molt allunyades del sentit actual.

Doctor P. Puig i Roig